George Orwell în presa română din perioada comunismului

Alexandra MILEȘAN
Lucian Blaga University of Sibiu
Corresponding author emails: alexandrabelen.milesan@ulbsibiu.ro

George Orwell in the Romanian Press During the Communist Period

Abstract: The present study examines various articles published in the press during Romania's communist era that mention George Orwell, focusing on how different writers or magazines captured his intellectual activity. Depending on the year and the objectives of the articles, a quantitative and qualitative classification emerges, highlighting an evolution in the way Orwell was received, shaped by the social, political, and economic factors of the time. Given that Orwell was often used as a symbol of the West, particular emphasis is placed on the ideas circulated in the articles in which he appears, even though many of his works and activities were omitted in the media. By the end of the study, the factors that influenced how Orwell was perceived and criticized between 1984 and 1989—whether as a writer or as a representative of Western ideology—are brought to light.

Keywords: George Orwell, dystopia, Traveling theory, Romanian press, communism.

Citation suggestion: Mileșan, Alexandra. "George Orwell în presa română din perioada comunismului ." *Transilvania*, no. 6-7 (2024): 93-100.
https://doi.org/10.51391/trva.2024.06-07.10.

Având în vedere faptul că Orwell este frecvent utilizat ca simbol al culturii occidentale, analiza de față nu se va limita la discutarea lui Orwell doar în calitatea sa de scriitor de literatură, ci și în rolul său de intelectual britanic. În primul rând, se impune o clarificare a motivului pentru care literatura orwelliană este indisolubil legată de contextul geografic din care aceasta provine. Ulterior, vom explora cadrul literar în care operele lui Orwell au fost criticate, urmând ca, în final, să realizăm o periodizare atât cantitativă, cât și calitativă, bazată pe analiza articolelor din presa România comunistă, folosind Digiteca Arcanum. Această etapizare va permite o mai bună înțelegere a felului în care Orwell a fost receptat și comentat pe parcursul diferitelor etape istorice și politice. în primul rând, punctul de origine; urmează distanța și deplasarea acestuia de la contextul inițial; apoi, condițiile de acceptare sau de rezistență întâmpinate în noul mediu; și, în cele din urmă, procesul de acomodare, prin care ideea este integrată sau adaptată în noul context cultural sau intelectual[1]. Prin urmare, orice concepție pe care o întâlnim în presa din comunism despre Orwell a trebuit să treacă printr-un filtru care să accepte informația, putând chiar să o modifice parțial sau radical. Această acomodare este determinată de factorii sociali, politici și economici a părții Estice, dacă urmărim itinerarul Vest-Est. Totuși, ne gândim că Orwell lua poziția ideologică de stânga cu ajutorul unei priviri în ansamblu a ceea ce se întâmplă în lume, creându-și părerile în funcție de idei care la rândul lor au fost vehiculate conform acestei teorii. Nu este vorba doar de o ciocnire a ideilor dintre Occident și URSS, începând cu Războiul Rece, dar și o ciocnire de idei cu însăși ideologia stalinistă, de unde vin și concepțiile pro-comuniste, dar și cele anti-sovietice lui Orwell. Asta înseamnă că dacă orice utopie provenită din Uniunea Sovietică este propagandă, la fel poate fi și o distopie occidentală care vorbește despre blocul sovietic. Dacă ne gândim la *Ferma animalelor* sau

1. Edward W. Said, „Traveling Theory," în *The World, the Text, and the Critic* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1983), 226-247.

1984 ale lui Orwell, care au fost cam singurele opere menționate în presă, putem să ne dăm seama că ele nu sunt simple distopii sau scrieri alegorice. Asta se întâmplă pentru că în sine operele vorbesc despre o utopie nefuncțională, nu doar despre o lume apocaliptică sau dezastruoasă specifică, ceea ce poate motiva numirea acestor opere ca anti-utopii ghidate de concepțiile anti-imperialiste și anti-capitaliste ale lui Orwell[2].

Și cu toate că am vorbit despre două opere foarte menționate în presă, paradoxul este că dacă ne uităm în *Dicționarul Cronologic al Romanului tradus în România de la origini până la 1989*,[3] ele nu au fost traduse în România în timpul comunismului. Abia din anul 1990 vedem că apar foiletoane cu *Ferma animalelor* în *Transilvania* și *Contemporanul* și fragmente din *1984* în *Libertatea*, *Cuvântul nou* și *Tribuna*. Putem explica asta prin ideea de reformulare și acomodare din *Traveling Theory*, prezentată mai sus. Pentru perioadele cuprinse în comunism, era foarte riscant să se traducă niște cărți care conțin concepte ca *dublugânditul*, *unii mai egali ca alții*, *Fratele cel Mare*, *Ministerul Adevărului* etc., dar a fost eficientă expunerea ideilor generale ale lui Orwell unui public larg într-o variantă reformulată (ori chiar distorsionată) conform cerințelor ideologice. Criticii din presă care au scris despre un Orwell politizat, au decontextualizat ceea ce știm despre activitatea lui. Dar dacă ne gândim la anii de după 1989, putem spune că filtrul ideologic a fost schimbat radical, iar o apropiere către Occident și îndepărtarea de către Uniunea Sovietică, cât de drastică, s-a putut face cu ajutorul acestor cărți, întrucât ele atacă indirect regimuri din state și federații ca URSS-ul. Și totuși, atacul pare direcționat și către sistemele capitaliste, cele de care voia să se apropie România post-comunistă, dar articolele din presă prioritizau problema unei instanțe superioare abuzive, lipsa de libertății de opinie ș.a.m.d., mai degrabă decât inegalitatea socială căreia, în teorie, i se opunea ideologia comunistă.

Chiar dacă literatura lui Orwell este mai mult decât *Ferma animalelor* și *1984*, articolele găsite în presă nu vorbesc decât despre aceste două. Am întâlnit și eseul *Inside the Whale*, însă doar de două ori, ceea ce face ca primele două cărți să reprezinte o prioritate, deci articolul meu va vorbi mai mult despre ele și eseul doar va fi menționat pe parcurs. Trebuie menționat faptul că până în 1969 nu a fost niciun articol dedicat exclusiv lui Orwell, până în acel an fiind alăturat unor scriitori ca Aldous Huxley, Evgheni Zamiatin sau Ray Bradbury. Vom vedea consecințele și motivele acestui fapt, întrucât în primii ani s-a vorbit despre un Orwell puțin explorat și au rezultat generalizări despre literatura lui, care a fost luată la pachet cu alte opere ca cele ale scriitorilor anterior menționați.

Literatura SF în comunism

Există o problemă pe care o întâlnim când analizăm ceea ce s-a scris despre Orwell ca scriitor de literatură. O mare parte din activitatea lui a fost omisă, mențiunile abia existând în primii ani ai regimului. Din cauză că în această primă etapă a fost plasat lângă alți autori care scriau „asemănător", vom întâlni opere ca *1984*, *Brave New World* sau *Fahrenheit 451* clasificate ca fiind SF, fantasy, distopie, utopie, ficțiune speculativă etc., fără trăsături specifice care să diferențieze cărțile din punctul de vedere al subgenului literar. Faptul că Orwell a fost de cele mai multe ori etichetat ca scriitor SF, deși el nu a scris doar sub forma asta, se explică prin faptul că romanele polițiste și de SF au fost popularizate începând cu primii ani ai comunismului.[4] De aici deducem două lucruri: în primul rând, asta poate explica motivația de a scrie despre Orwell, iar în al doilea rând, înțelegem că încercările de încadrare și definire au fost o improvizație, căci nu exista o tradiție critică clar dezvoltată pentru acest domeniu, mai ales dacă vorbim despre un import de literatură străină cu aceste trăsături. Explicând cum și de unde a luat amploare literatura SF în România, Mihai Iovănel explică faptul că în anii 1950 s-a ținut cont de brevetul sovietic referitor la realismul socialist. Scriitorii „pionieri" din a doua jumătate a anilor 1950 scriau conform discuțiilor din URSS din 1954. Este vorba despre Congresul al II-lea al Scriitorilor Sovietici, care abordase subiectul literaturii SF pentru copii și adolescenți. Rolul acelor scriitori va fi unul propagandistic, pentru educarea noilor generații.[5] De aici putem înțelege de ce au apărut în presă, după cum vom vedea, mai multe articole care încurajează literatura SF, cu toate că încă existau critici care nu

2. Fredric Jameson, *Archaeologies of the Future: The Desire Called Utopia and Other Science Fictions* (London: Verso Books, 2007), 214.

3. Ion Istrati et al., *Dicționarul cronologic al romanului tradus în România: de la origini până la 1989* (București, Editura Academiei Române, 2005).

4. Mihai Iovănel, „Mobile Frontiers: Instrumentations of Paraliterature in Modern Romanian Literature (1878–2018)", *Transilvanian Review* 28, supliment nr. 1 (2019): 78.

5. Mihai Iovănel, „Literatura SF în România", în *Dicționarul General al Literaturii Române*, ediția a doua, vol. 4: H-L (București: Editura Muzeul Literaturii Române, 2017), 782.

apreciau genul, numindu-le copilăroase, ridicule sau absurde. Dintre toți cei care l-au introdus pe Orwell în canonul acestei literaturi, cei care au avut o încercare succintă, fie că au scris ei articolul sau au fost doar citați, au fost: Ovid S. Crohmălniceanu, Ion Hobana, Mircea Opriță, Artur Silvestri, Horia Aramă.

Înainte de a trece la pasaje care să exemplifice felul cum era perceput SF-ul în presă, trebuie să amintim despre curentul realismului socialist. Ținând în continuare cont de regimul totalitar sub care se scria, avem de-a face cu o ideologie intruzivă și în literatură. După scăderea influențelor estice, România voia o modernizare, adică o superioritate a esteticului față de ideologic. Prin modernizare, s-ar fi dorit un progres real, nu *the myth of progress* pe care realismul socialist l-a incubat și dezvoltat apoi prin modernismul socialist.[6] Acest salt este vizibil abia după anii 1964-1965 în literatura română.[7] În presă a fost greu de urmărit această schimbare a curentului, deoarece în jurul acelor ani utopiștii socialiști încercau să respecte cât de cât moda provenită din partea apuseană, dar fără vreo intenție vizibilă de a pune esteticul peste ideologic. Am ales două pasaje care să exemplifice încercările de definire a literaturii SF, dar cu mențiunea că le-am selectat pe acestea fiindcă prezintă partea mai înfricoșătoare a lumilor romanelor. Ideile menționate țin de umanism, spre deosebire de majoritatea definițiilor care se rezumau la lumi imposibile sau aventuri fantastice, indiferent dacă era vorba despre distopii, utopii, basme etc.

Prima încercare de definire întâlnită este în 1967, în *Amfiteatru*. Eugen Patriche scrie că, deși într-o primă fază a literaturii SF exista un câmp restrâns de teme, s-a ajuns la o lărgire a spectrului. Literatura care trimitea la viitor, vorbește de fapt despre temerile oamenilor din prezent, ipoteza filosofică axându-se pe natură, univers, om etc. Avem exemple din distopiile moderne: *1984*, *Brave New World*, dar și *Orașe Scufundate* de Felix Aderca[8], el fiind primul pe care îl găsim asociat cu Orwell în presa acelor ani. În anul 1972, în *România Literară*, sunt prezentate motivele pentru care această literatură „supraviețuiește", aici trecând de la *ce este* literatura SF, la *de ce* alegem literatura SF. Serge Hutin spune că literatura SF abordează grijile omului, visele sale (cel american fiind exemplificat) pentru a-și atrage și păstra cititorii. Interesele principale abordate sunt trei, și anume: dorința de evadare din realitate, reflectarea directă a anxietăților individuale și colective (automatizare, bombe, tensiuni economice, politice etc. – unele prezente și la Orwell) și curiozitatea omului.[9] Mai mult decât să ofere o definiție, Hutin reușește să demonstreze conexiunea dintre anumite narațiuni speculative. Chiar dacă aceste definiții sunt prea generale, întrucât literatura SF pe care ei o numesc este mult mai mult de atât, nu voi dezvolta o definiție mai exactă. Fiecare articol spune că literatura lui Orwell este dintr-o categorie sau alta, dar important este să vedem că ea a fost definită ca SF atunci, și deci popularizată pentru că SF-ul și romanele polițiste intrau în vogă. Asta explică de ce acest scriitor a început să apară în reviste. Cu toate astea, rămânem la teza că termenul de anti-utopie ar fi fost cel mai adecvat pentru operele pe care le-am văzut în presă.

O periodizare a trimiterilor la George Orwell

Am luat ca reper studiul lui Ștefan Baghiu, o periodizare din punct de vedere cantitativ al traducerilor de roman în perioada comunismului, unde distinge patru perioade de desfășurare:[10] (1) 1948-1955 – dominația sovieticilor; (2): 1955-1964 – omogenizarea influențelor Est-Vestice; (3) 1964-1975 – dominația Vestului; (4) 1975-1989 – influențe proporționale și subproducție. Voi folosi aceste perioade pentru a pune în lumină urmările traducerii și importului de literatură străină, căci fără această schemă nu am putea înțelege de ce s-au modificat cu trecerea anilor trimiterile pe care le-am găsit. Periodizarea pe care am formulat-o are în vedere trimiterile cantitative pentru a urmări când a început să crească interesul față de acest subiect, adică de câte ori a apărut numele lui Orwell în presă, dar și calitative, de unde am clasificat trimiterile ca fiind pozitive, negative sau descriptive. Perioadele pe care le-am întâlnit coincid cu datele pe care le regăsim în periodizarea lui Ștefan Baghiu, cu excepția unuia din intervale. Schema obținută este următoarea: (1) 1948-1955 – perioada stalinismului, politizarea lui

6. Andrei Terian, „Socialist Modernism as Compromise: A Study of The Romanian Literary System," *Primerjalna književnost* 42, nr. 1 (2019): 137.

7. Ibid., 135.

8. Eugen Patriche, „Proliferarea speciilor și limitele genului", *Amfiteatru*, nr. 19, 1 iulie, 1967, 106. Pentru discuții despre arealul SF în perioada interbelică vezi și Emanuel Lupașcu, „Postumanul ca world literature. Cazul SF-ului românesc interbelic", *Transilvania*, nr. 11-12 (2022): 35–44.

9. Serge Hutin, „Fantasticul în literatura și arta contemporană: supraviețuire sau reînnoire?", *România Literară* nr. 37 (7 septembrie, 1972): 290.

10. Ștefan Baghiu, „O periodizare a traducerilor de roman în perioada comunistă", *Vatra*, nr. 8-9 (2020): 107. Textul original în Maria Sass, Ștefan Baghiu, Vlad Pojova, *The Culture of Translation in Romania* (Berlin: Peter Lang, 2019).

Orwell; (2) 1956-1964 – descentralizarea treptată a rusofiliei, creșterea interesului pentru Orwell; (3) 1965-1980 – păstrarea unui caracter descriptiv; (4) 1981-1989 – înflorirea lui Orwell în presă.

Perioada stalinismului: politizarea lui Orwell (1948-1955)
În prima perioadă, Orwell este mai întâi de toate foarte puțin menționat. Nu se face vreo trimitere exclusivă la activitatea lui, ci se află într-o înșiruire de autori categorisiți după genul literar sau după locația geografică din care se scrie. Firul narativ, personajele sau alte detalii specifice operelor sale nu sunt dezvoltate. Această abordare nu are cum să fie alta decât una pre-textuală, politizarea și scoaterea din context fiind mecanismul care stă în spatele criticilor publicate. Tot ce s-a scris a fost negativ, de multe ori Orwell fiind doar un simbol folosit pentru a ataca Vestul. Pentru această etichetă peiorativă putem spune că „Orwell scriitorul," „Orwell decadentul," „Orwell pesimistul" ș.a.m.d. sunt pretexte prin intermediul cărora presa aduce „dovezi" la ceea ce ea spune despre Occidentul din care provine. Am ales și câteva pasaje reprezentative.

George Horia în Rampa (1948):

> „în Anglia laburistă, arta se află într-o decădere totală. O spune Priestley, într-o conferință făcută la Societatea Fabiană, o spune Connolly, directorul revistei «Horizon», care într-un turneu întreprins în Statele Unite, ocupându-se de Galsworthy, Bennet, Forster, D. Lawrence, Virginia Woolf, Evelyn Yaugh, Graham Green, Arthur Koestler, George Orwell, socotiți între 1936-1946 drept cei mai mari romancieri englezi, declară că «toată lumea e acum de acord să-i considere drept scriitori de mâna a doua»".[11]

Text nesemnat în *Lupta Sibiului* (1950)

> „Aceste lucrări fantastice pline de ură față de omenire, au foarte multe puncte comune. Printre cele mai monstruoase, sunt două cărți, care sunt obiectul unei reclame furibunde și care sunt publicate peste tot unde pătrunde acțiunea corupătoare a imperialismului american. Acestea sunt cărțile cosmopoliților anglo-americani: Huxley – «Maimuța și esența» și Orwell – *1948* (...) Orwell se aseamănă cu totul lui Huxley în ceea ce privește disprețul față de popor și tendința de a calomnia pe om".[12]

Montagu Slater, în *Gazeta Literară* (1955):

> „*1984*, o poveste de groază despre un stat polițist având foarte multe asemănări cu Germania nazistă și uneori cu S.U.A. de astăzi, cu toate că autorul credea că scrie despre altceva".[13]

Descentralizarea treptată a rusofiliei, creșterea interesului pentru Orwell: 1956-1964
Abia după 1965 vom putea vorbi despre o independență treptată față de această presiune sovietică. Dacă în prima perioadă Orwell abia era menționat și a fost folosit ca un simbol pentru atacarea Occidentului, aici observăm că pe lângă aceleași critici negative, încep să apară câteva articole care nu mai au o atitudine atât de agresivă. Acest fenomen are loc fiindcă, dacă în primă fază era vorba despre auto-subordonarea ideologică față de blocul estic, va urma etapa autocolonizării față de Vest. Această speranță a românilor de a intra în canonul vestic echivalează cu ceea ce numim procesul de decolonizare față de URSS. La limita geografică a Cortinei de fier, România avea statutul de *semiperiferie* literară, ceea ce face ca importul traducerilor să poată lua mai multe direcții geografice. Nefiind un *centru literar* internațional ca Franta, Anglia, URSS etc., exista un *mainstream* setat de aceștia. Dar fiindcă literatura română nu era nici o *periferie* ca cele provenite din anumite zone din America Latină sau Africa, importul unor curente sau idei începea să aibă o anumită autonomie.

Păstrarea unui caracter descriptiv: 1965-1980
1966 este anul care conține cele mai multe trimiteri de până atunci, acest interval fiind cel care reprezintă o schimbare în ceea ce prevede complexitatea articolelor despre datele biografice și literare.

11. George Horia, „De la desegregarea literaturii moderne occidentale, la înflorirea culturii socialiste", *Rampa* nr. 131 (23 mai 1948): 36.
12. Agerpres, „Dușmanii omenirii", *Lupta Sibiului* nr. 242, 21 mai 1950, 73.
13. Montagu Slater, „Despre literatura engleză în 1955", *Gazeta Literară* nr. 42, 20 octombrie 1955, 95.

Articolele nu îl laudă total pe Orwell, dar își arată interesul tot mai mare pentru ceea ce acesta face. Au apărut publicații care prezintă în mare, ori uneori chiar în detaliu, ceea ce se întâmplă în *1984* și *Ferma animalelor*, dar nu se face vreo alegorie cu sistemul sovietic sau occidental, chiar dacă sunt prezentate pericolele unui regim abuziv și viața personajelor care suferă din cauza asta. Uitându-ne la perioada de dominație vestică din periodizarea traducerilor de roman, adică la 1964-1975, nu avem o corespondență totală a mențiunilor pe care le-am catalogat din presă. Acest lucru se întâmplă fiindcă este o perioadă în care caracterul descriptiv este foarte prezent până în 1980 fără întrerupere, abia din 1981 existând un caracter diferit de anii anteriori.

Înflorirea lui Orwell în presă: 1981-1989

Începând cu anul 1981 putem observa o explozie a trimiterilor pozitive făcute, în timp ce cele negative încep să dispară și nu mai sunt atât de agresive. De aici va urma o creștere a popularității lui Orwell, cea mai depolitizată de până atunci, acesta fiind și intervalul în care apare discuția despre un eseu omis total până atunci, *Inside the Whale*. Odată cu acest interval apar mult mai multe și evidente motive orwelliene, adică spuse fără ocolite, dintre care amintim: puterea și dominația sistemului, asuprirea poporului prin control, procedurile de *dresaj* bazate pe frică, ideea de *trădare* și *fidelitate* în fața conducerii etc. Aceasta este perioada în care încep să pătrundă în articole diferitele concepte și expresii orwelliene, cum ar fi: *Fratele cel Mare*, *Ministerul Adevărului*, *camera 101*, *2+2=5*, *dublugânditul*, *unii mai egali ca alții* etc. În acest interval, deși nu inserate mereu cu aceste denumiri, realizăm că motivele literare orwelliene au avut un parcurs, și anume: au fost slab introduse în perioada stalinismului, apoi explorate timid în perioada occidentalizării treptate și dezvoltate în următorii ani. Explicația este regăsită și în definițiile criticilor care apar în presă. Anti-utopia (menționată ca SF) nu este doar despre un viitor imaginat, ci și despre viața prezentă, inspirațiile care dezvoltă imaginația autorilor fiind chiar preocupările sale. Bazându-ne pe relevanța problemelor descrise de Orwell, vom putea înțelege de ce a început să fie asociat și cu scriitorii pe care majoritatea românilor îi cunosc, dar a căror opere au cu totul altă formă. Vom evidenția acest lucru prin câteva exemple:

Marin Popa, în *Amfiteatru* (1980) – parabola răscoalei, puterea apărării propriei libertăți întâlnită și în Într-o Poiană, de Sadoveanu:

> „porcii lui Irimia aparțin unei parabole, ca și porcii lui Orwell. Dar se poate stabili vreo relație genealogică între porcii răsculați din *Animal Farm* și porcii lui Irimia? Parcă totuși, e bine să ne simțim în siguranță. Porcii lui Irimia sunt de-ai noștri, ilustrând o etică metafizică tradițională întâlnită încă la Creangă în *Povestea porcului*, în vreme ce porcii lui Orwell reprezintă spiritul occidental cel mai negativ".[14]

Octavian Știreanu, în *Viața Studențească* (1981) – despre dr. George Dinizvor, pseudonimul lui Marinescu Gheorghe și cartea sa, *Răstignirea lui Hippocrate*:

> „roman care mi s-a părut a avea profunde implicații medico-sociale și politico-fiozofice, în care realul și fantasticul se împletesc într-o rețea amintind de Orwell (...) o proză provocatoare prin autentic și verosimilitate, un roman în care se întâlnesc reportajul, ancheta socială, documentul și romanul însuși".[15]

Marin Bucur, în *Viața românească* (1982) – despre prefața romanului *La vache emragée* a lui Panait Istrati:

> „Scriitorul român îl descoperea cu adevărat pe Orwell — și în același timp își făcea propriul testament literar (...) Destinul, măcar acum generos, a făcut ca scrierea de adio a lui Istrati să fie în același timp și actul de recunoaștere a unuia din scriitori cardinali ai conștiinței umane contemporane".[16]

Cornel Ungureanu, în *Vatra* (1981) – asocierea eseului *Inside the Whale* lui Orwell cu *Iona* lui Marin Sorescu prin motivul leviatanului:

---

14. Marian Popa, „Animalele lui Irimia", *Amfiteatru* nr. 10, 1 octombrie 1980, 117.
15. Octavian Știreanu, „Arhive contemporane. Gh. Marinescu-Dinizvor: De ce am devenit medic", *Viața Studențească* nr. 21, 27 mai, 1981, 39.
16. Marin Bucur, „Panait Istrati-George Orwell. Un moment în biografia literară a celor doi scriitori", *Viața Românească* nr. 2 (1982): 72.

> „*Iona* este, pentru poet, o formulă de a accepta adevăruri elementare. Așa cum va fi și ciclul *La Lilieci*. A intra în Leviatan înseamnă a intra într-o tradiție a modernității literare. Polis-ul, Megalopolisul sunt organisme care înghit «pescarul».”[17]

Vasile Dan, în *Vatra* (1983) – găsim același motiv al leviatanului din *Iona*, *Inside the Whale* prezentate în articolul anterior. În interviul cu Marcel Pop-Corniș, vorbim despre cartea sa, *Anatomia balenei albe*, unde recunoaște influența lui Melville, dar adăugând:

> „Melville, pentru că el este părintele viziunii «cetologice» și leviatonice către care ne invită și eseurile lui George Orwell, citate în preambulul cărții.”[18]

Cornel Segman, *Viața Românească* (1983) – sunt aduse pasaje din cărțile Șoarecele B și *Cimex lectularia* lui Ion D. Sîrbu, „scriitor totuși al epocii Kafka și Orwell.”[19]

Deși cu note umoristice, preocupările conexe între scrierile lui Ion D. Sîrbu și Orwell sunt cât se poate de asemănătoare. Din Șoarecele B se face trimitere la ideea că cel mai puternic va fi cel care va domina. Șoarecii din narațiune erau dresați și ținuți sub control, însă după ce o perioadă nu au mai fost supravegheați, aceștia au început să lupte pentru putere. Din *Cimex lectularia*, articolul ne vorbește despre mărturia unuia dintre personaje, citând pasajele în care își arată dezamăgirea a două lucruri: lupta dintre șobolanii de la oraș, cu „experiență citadină”, și cei din rural, care vor fi înlăturați peste câteva generații; apoi vine problema dispariției gândacilor cafenii, aboliți de cei negri noi apăruți și care nici măcar nu pușcă când îi calci. Aici vedem influențe evidente din *Animal Farm*, unde animalele ocupă locul simbolic al omului.

Pentru a marca prezența ideologiei, nu doar a trimiterilor pozitive, am ales să-l comentez pe Artur Silvestri, întrucât acesta încă folosea câțiva autori vestici, ca Orwell, pentru a ataca Occidentul. Ținta au fost și scriitorii români din străinătate și cei care făceau parte din *Europa liberă*, cum ar fi Monica Lovinescu: „mă rezum să observ că nici în materie de exegeză «universală» publicista nu stă mai bine: la E.M. Cioran, o interesa, în primul rând, chestiunea «exilului», la Camus — rolul intelectualului, Orwell este lăudat în chip de anticomunist, ca și Th. Maulnier și tot felul de dizidenți, din cele mai felurite țări”.[20] Dar mai mult decât o critică la adresa ei, Artur Silvestri voia să impună anumite limite esteticii. Dacă modernitate înseamnă punerea esteticului în fața ideologicul, Artur Silvestri va respinge total mișcarea. Acesta este și motivul pentru care criticul o ataca pe Monica Lovinescu în alte două articole din *Luceafărul*, ambele din 1984. Alți scriitori atacați de critic sunt: Paul Goma, Virgil Tănase, Virgil Ierunca, Noel Bernard, Radu Gorun, Constantin Dumitrescu, Matei Cazacu și Vlad Georgescu.

Orwell deja devenea un simbol introdus în reviste și din alte domenii, în perioada preponderent descriptivă. Găsim citate de-ale sale în revistele: *Sportul popular* în 1978, *Comerțul Modern* în 1979, *Analele Universității din Timișoara – Științe Filologice* în 1976 sau *Cinema* în 1969. Asta ne adeverește că Orwell poate fi o unealtă ideologică și pentru a apropia de Vest, întrucât aici a fost menționat ca fiind un mare intelectual occidental, fără vreo bază literară, ci doar numele care începuse să devină popular. De exemplu, în Științe *Filologice* este discutată metodologia unei traduceri eficiente în engleză, unde găsim: „George Orwell: «Dacă e posibil să tăiați un cuvînt, faceți-o întotdeauna»”.[21]

După ce am expus toate informațiile pe care le-am putut extrage și deduce din presă, vedem că printr-un singur scriitor putem trasa o hartă istoriografică pentru a urmări procesul prin care niște idei și concepte au călătorit de la o parte a lumii la cealaltă. Și este important că îl avem pe Orwell în cazul acesta, întrucât am văzut o formă prin care *traveling theory* poate fi aplicată mult mai bine, din moment ce am vorbit despre opere anti-utopice. Nu am restrâns activitatea literară a scriitorului pentru că doar câteva din operele sale ne ajută, ci pentru că însăși sursa de la care am extras datele nu menționează altceva. Prin urmare, chiar dacă am fi dorit să abordăm opere care în mod evident nu sunt SF sau anti-utopice, presa nu ne-a lărgit câmpul de studiu. Dar nu se aplică doar în cazul literaturii, întrucât apariția lui Orwell în presă nu s-a datorat exclusiv conținutului din opere, dar și zonei geografice din care provenea. Am tras această concluzie din cauză că el era de multe ori doar un pretext pentru a

17.Cornel Ungureanu, „Statutul polemic”, *Vatra*, nr. 4, 1 aprilie 1981, 78.
18. Vasile Dan, „Vatra dialog cu Marcel Pop-Corniș”, *Vatra*, nr. 4, 1 aprilie 1983, 65.
19. Cornel Regman, „Comentarii critice. Un maestru al râsului...himeric”, *Viața Românească*, nr. 8 (1983): 73.
20. Artur Silvestri, „Pseudo-cultura pe unde scurte (xxxii)”, *Luceafărul*, nr. 35, 3 septembrie 1984, 75.
21. Mihaela Pop-Corniș, „Coordonare la nivel de propoziție în limbile engleză și română”, *Analele Universității din Timișoara – Științe Filologice* (1976): 46.

ataca/ lăuda zona de unde provine, el fiind ca un simbol al Vestului, alături de alți scriitori care au ocupat locul de reprezentanți ai literaturii așa-numite SF. Prin urmare, în funcție de anii la care ne raportăm în interiorul comunismului românesc, vom vedea ca Orwell are funcții diferite, foarte rar fiind vreunul care să nu aibă legătură cu ideologia. Dar din moment ce despre asta vorbesc cărțile pe care le-am întâlnit în analiză, înseamnă că nu trebuie să o luăm ca pe un lucru rău, ci chiar din contra, întrucât cărțile au fost folosite exact pentru ceea ce trebuia. Dacă numele acestui scriitor ar fi apărut în presă pentru altceva în afară de ideologic, înseamnă că am fi găsit alte cărți în afară de *Ferma animalelor*, *1984* și de două ori *Inside the Whale*. Dar nu este cazul: chiar dacă la început Orwell a avut o imagine distorsionată, negativă și fiind des criticat, el nu a rămas nedreptățit până la final.

În concluzie, informațiile extrase din presa din timpul comunismului românesc ne arată că Orwell a fost o unealtă perfectă pentru lupta ideologică în timpul Războiului Rece. Am văzut care a fost evoluția pe parcursul anilor, care au fost motivele pentru care a fost menționat și criticat într-un fel sau altul, ca la final să realizăm că acest intelectual britanic, în ciuda faptului că a scris lucrări compromițătoare, a fost prezent și în contextul ideologic al României. Operele despre care am discutat au un impact umanist pentru orice societate, indiferent pe ce parte a Cortinei de Fier se află, motiv pentru care, chiar dacă nu a fost legitim să i se traducă integral cărțile, ideile vehiculate de el nu trebuie omise în analiza conștiinței unor scriitori români din comunism.

Bibliography

Agerpres. "Dușmanii omenirii" [The Enemies of the Humankind]. *Lupta Sibiului* no. 242 (May 21, 1950): 73.

Baghiu, Ștefan. "O Periodizare a Traducerilor De Roman În Perioada Comunistă" [A Periodization of Translations of Novel in the Communist Period]. *Vatra*, no. 8-9 (2020): 107–113.

Bucur, Marin. "Panait Istrati-George Orwell. Un moment în biografia literară a celor doi scriitori." *Viața Românească*, no. 2 (1982): 72.

Casanova, Pascale. *The World Republic of Letters*. Translated by M. B. DeBevoise. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2004.

Pop-Corniş, Marcel. Dialogue with Vasile Dan. *Vatra* no. 4 (April 1, 1983): 65.

Dumitriu, Dana. "Anticipația românească" [Romanian Anticipation]. *România literară*, no. 45 (October 4, 1976): 106.

Hutin, Serge. "Fantasticul în literatura și arta contemporană: supraviețuire sau reînnoire?" [The Fantastic in Contemporary Literature and Art: Survival or Renewal?]. *România Literară* no. 37 (September 7 1972): 290.

Horia, George. "De la desagredarea literaturii moderne occidentale, la înflorirea culturii socialiste" [From the Disintegration of Western Modern Literature to the Flourishing of Socialist Culture]. *Rampa* no. 131 (May 23, 1948): 36.

Iovănel, Mihai. "Literatura SF În România." In *Dicționarul General Al Literaturii Române*, vol. 4, 2nd edition. Bucharest: Editura Muzeul Literaturii Române.

Iovanel, Mihai. "Mobile Frontiers. Instrumentations of Paraliterature in Modern Romanian Literature (1878–2018)." *Transylvanian Review* 28, supplement no. 1 (2019).

Jameson, Fredric. *Archaeologies of the Future: The Desire Called Utopia and Other Science Fictions*. London: Verso Books, 2007.

Istrati, Ion, et al. *Dicționarul cronologic al romanului românesc de la origini până la 1989* [The Chronological Dictionary of the Romanian Novel from its Origins to 1989]. Bucharest: Editura Academiei Române, 2005.

Lupașcu, Emanuel. "Postumanul ca world literature. Cazul SF-ului românesc interbelic" [The Posthuman as World Literature: The Case of Interwar Romanian Science Fiction]. *Transilvania*, no. 11-12 (2022): 35-44.

Moretti, Franco. "Conjectures on World Literature." *New Left Review*, no. 1 (2000): 54–68.

Patriche, Eugen. "Proliferarea speciilor și limitele genului" [The Proliferation of Species and the Limits of Genre]. *Amfiteatru*, no. 19 (July 1, 1967): 106.

Pop-Corniş, Mihaela. "Coordonare la nivel de propoziție în limbile engleză și română" [Coordination at Sentence Level in English and Romanian]. *Analele Universității din Timișoara – Științe Filologice* (1976): 46-75.

Popa, Marian. "Animalele lui Irimia." [Irimia's Animals]. *Amfiteatru*, no. 10 (October 1, 1980): 117.

Regman, Cornel. "Comentarii critice. Un maestru al râsului...himeric" [Critical Commentary: A Master of Chimera-like Laughter]. *Viața Românească*, no. 8 (1983): 73.

Harvard University Press, 1983.
Silvestri, Artur. "Pseudo-cultura pe unde scurte (xxxii)" [Pseudo-culture on Short Waves (xxxii)]. *Luceafărul* no. 35 (September 3, 1984): 75.
Slater, Montagu. "Despre literatura engleză în 1955" [On English Literature in 1955]. *Gazeta Literară*, no. 42 (October 20, 1955): 95.
Sturza, Călin. "Science Fiction, Low Fantasy, High Fantasy." *Meridian Critic* no. 2 (2019).
Știreanu, Octavian. "Arhive contemporane. Gh. Marinescu-Dinizvor: De ce am devenit medic" [Contemporary Archives: Gh. Marinescu-Dinizvor: Why I Became a Doctor]. *Viața Studențească*, no. 21 (May 27, 1981): 39.
Terian, Andrei. "Socialist Modernism as Compromise: A Study of The Romanian Literary System." *Primerjalna književnost* 42, no. 1 (2019).
Ungureanu, Cornel. "Statutul polemic" [The Polemical Status]. *Vatra* no. 4 (April 1, 1981): 78.